

Festival SONICA 2023

Z raziskovanjem veččutnih izkušenj do izpodbijanja ustaljenih načinov doživljanja

Isabella Forciniti, Aleksandra Bajde, Uršula Berlot: Taktilna nematerialnost

Letošnja edicija ljubljanskega glasbenega festivala SONICA, ki promovira različne nišne usmeritve v sodobni glasbi ter zvočni umetnosti, je v Cukrarni na ogled in poslušanje premierno postavila stvaritev z naslovom Taktilna nematerialnost. Gre za plod umetniške rezidence skladateljice in performerke Aleksandre Bajde ter zvočne umetnice Isabelle Forniciti, ki se jima je pridružila vizualna umetnica in univerzitetna profesorica dr. Uršula Berlot.

• **Eden od glavnih navdihov za vaše skupno delo Tactile Immateriality je bila knjiga profesorice Rosi Braidotti z naslovom Posthuman. Kateri koncepti iz knjige so navdihnili vašo A/V-instalacijo? Na katere vidike ste se osredotočili pri razvoju potopitvenega performansa?** Isabella Forciniti: Aleksandrin nastop je v glavnem navdihnilo delo Rosi Braidotti. Pravzaprav sva izvedli predstavo v dunajskem muzeju mumok, tema je bila *The Animal Within*. Aleksandra je izbrala posamezne dele besedila Rosi Braidotti in za performans izvedla besedilo o humanistični enotnosti subjekta, občutku naših prožnih in mnogoterih identitet ter splošni temi postčloveškega. To je bilo pravzaprav izhodišče.

Aleksandra Bajde: Gre za postčloveški tehnološki način pojmovanja odnosa med človeškim telesom in tehnologijo. Postčloveška telesa, ki so zoe/geo/tehnološki medij, so ujeta v vrsto tehnik de- in rematerializacije. Drugič, gre za to, da smo soodvisni od drugih teles obstoja in si to ozemlje oziroma okolje delimo pod pogoji, ki niso več hierarhični. V predstavi sem na podlagi besedila v knjigi uporabila naslednja dva stavka: »Živa snov, materialno vgrajena in utelešena, ki se pretaka, transverzalno prek več relacijskih entitet.« »V tem smu skupaj.« Zadnji stavek ima lahko več pomenov in interpretacij. Po mnenju prof. Braidotti to pomeni okoljsko utemeljeni, utelešeni, vgrajeni in v simbiozi drug z drugim.

• **Ali lahko pojasnite, kako se je začelo vaše skupno sodelovanje? Ali ste prvič sodelovale vse tri? Isabella, z Aleksandro sta bili na umetniški rezidenci v projektu SONICA, kajne? Kako se je oblikovalo sodelovanje z vami, Uršula?** Uršula Berlot: Sodelovanje se je začelo na povabilo producentov festivala SONICA, Martina Briclja Barage in Luke Zagoričnika.

Povabila sta me k sodelovanju z dvema umetnicama, Isabelle in Aleksandro, ki ju nisem poznala, a sem privolila v sodelovanje, saj sem si ogledala njun nastop v Ljubljani in se mi je zdelo, da bi bilo to zanimivo. Rekla bi, da je bil zame problem čas, saj sem bila zelo zaposlena z drugim projektom in sodelovanjem z znanstvenim inštitutom. Zato sem jima ponudila, da bi za predstavo delila svoja nova dela. Z moje strani je bila to dodatna preobrazba projekta, ki je že potekal, in je s sodelovanjem z Isabello in Aleksandro v uvedbo zvočnih in performativnih elementov dobil novo razsežnost. Delala sem pri svetlobni instalaciji in se bolj ali manj ukvarjala z znanstvenimi koncepti, idejami in vprašanjem percepcije. Med pogovorom o performansu in med postavitvijo me je vse zelo navdihnilo in uživala sem v tej preobrazbi in razvoju projekta z zvočnimi in performativnimi elementi, o katerih prej v svojem projektu nisem razmišljala.

AB: Koncept se je v začetni fazi precej razlikoval od končnega, delovni proces je vključeval številne spremembe in prilagoditve. Ko smo si ogledale prostor in kinetične predmete v Cukrarni, nam je bilo jasno, da bo treba prilagoditi veliko materialov in idej. Zame je bila najpomembnejša vzpostavitev povezave med kinetičnimi predmeti in uprizoritvenim delom. Končni koncept je bil, da predstavljam peti element, ki ni kinetični objekt, temveč živa entiteta, ki se giblje v prostoru, se pojavlja in izginja z gibanjem in zvokom ter je povezovalni člen med objekti in elektronskim glasbenim performansom.

• **Uršula, omenili ste, da ste za ta projekt ponudili kinetične predmete, ki delujejo kot posebna svetlobna telesa. Kakšna je glavna vloga teh predmetov in kako dopolnjujejo glasbeni del?**

UB: Ustvarila sem posebno svetlobno instalacijo, sestavljeno iz serije kinetičnih objektov, ki so izdelani iz materialov, občutljivih za svetlobo, njihova oblika pa temelji na znanstveni vizualizaciji magnetnih skirmionov. To so termični kvazidelci v obliki vrtincev in predstavljam si, da bi lahko delovali kot lovci pozornosti v tovrstnih vrtincih. Ti objekti ne želijo realistično razlagati oziroma posnemati znanstvene podobe, temveč tvorijo nekakšen fantazmagorični prostor ali pokrajino. To zamisel sem poudarila z video-projekcijami, ki prikazujejo podrobnosti objektov, ki so jih video učinki skupaj preo-

blikovali v nove vizualne oblike. Dinamična videoprojekcija in osvetljeni objekti v kinetičnem vrtenju so ustvarili nekakšno svetlobno panoramo, svetlobno kinetično instalacijo, katere namen je na povsem poseben način vključiti zaznavanje gledalca. Elementi so torej vizualni in taktilni ter so namenjeni utelešenemu doživljanju, ne le optičnemu. Zelo me je presenetilo dodajanje zvočnih in performativnih elementov, ki so podpirali to zamisel. Nastalo je nekaj novega, kar v resnici ni bilo načrtovano.

• **Kako dolgo je trajal postopek ustvarjanja? Na katere glavne izzive ste naleteli v posameznih fazah razvoja projekta in tudi pri izvedbi na odru, saj se zdi, da je izvedba tega grandioznega A/V-dela na odru precej zahtevna naloga?**

UB: Povezava je potekala prek spleta, saj obe umetnici živita na Dunaju, jaz pa v Ljubljani. Proces je trajal nekaj mesecev. Sestavljen je bil iz pogovorov ter izmenjav vizualnih podob in idej, nato pa se je intenzivni trenutek zgodil v zadnjem tednu, ko smo imele na voljo resnični prostor, ki smo ga lahko uporabile. Takrat se je zgodil najintenzivnejši dialog in izmenjava mnenj. **IF:** Aleksandra in jaz sva delali z Dunaja in sva se večkrat tudi sestali. Težava v tem primeru je, da si v prostoru, ki ne bo tisti, v katerem boš na koncu nastopal. Pri tem ne gre za tradicionalni koncertni prostor, kjer je občinstvo obrnjeno proti odru. Delo v prostoru le nekaj dni pred nastopom je bilo vsekakor povsem drugačno od tega, kar smo prej vadile v drugem prostoru. Tako smo morale ponovno najti nekaj elementov, da smo se lahko vklopile v prostor, zlasti s projekcijo objekti, ki so bili res močni in so vsekakor zavzeli nekaj prostora. Na novo opredeliti našo vlogo v prostoru je bila najtežja naloga pri glasbenem delu in s sistemom 8.1 Surround sem še vedno lahko našla način, kako prispevati. Seveda je pri izvedbi to nekako drugače, saj si s predmeti med projekcijami resnično na odru. Zvok še vedno lahko potuje po prostoru in včasih ga lahko ujamemo iz občinstva. Za Aleksandro je bilo najti pot skozi prostor vsekakor težje kot običajno. Toda na koncu koncev je to del procesa in tega smo se že navadile.

• **Uršula, omenili ste utelešenje. Zdi se, da z delom Tactile Immateriality zelo edinstveno vzpostavljate povezavo med utelešenostjo in tehnologijo. Kaj**

je glavno sporočilo, ki ga želite posredovati? Kaj bi rekli, da so ključni elementi našega človeškega obstoja, na katere opozarjate?

UB: Zame je utelešena izkušnja zelo pomembna, ne le kot bistvena izkušnja v umetnosti, temveč na splošno, saj tehnologiji svet in tehnologija spreminjata naše načine doživljanja, ne da bi se tega zares zavedali. Zame uporaba orodij, kot so projekcije in posebna nova materialnost, ki jo umetno proizvajajo in oblikujejo digitalna orodja, softver in programi, ustvarja novo materialnost, ki na precej poseben način vključuje naše čute, zlasti pri uporabi svetlobnih učinkov in vizualne tehnologije. Ko se potopimo v ta digitalni svet in virtualnost, mislim, da je nagovarjanje naših fizičnih čutov in telesa na intenzivnejši način resnično pomembno. Na splošno se v svojih umetniških postavitvah osredotočam na ta čutni del in poskušam usmeriti gledalčvo izkušnjo na intenzivnejši čutni in kognitivni način. Čutni del je zlasti zaradi naše digitalne dobe zame res pomemben. Za človeka je pomembno, da svet doživlja na veččutni način. Ko se naš um razvija in vstopa v ta precej zapleten virtualni svet, je pomembno, da vključimo in preoblikujemo svojo telesnost ter razvijamo tudi načine čutnega doživljanja.

• **Kako se vizualna predstavitev poveže z glasbenim delom? Zanima me trenutek prepletanja, ko se eno začne in drugo konča, ali gre bolj za kontinuiteto v načinu, kako se delo razkriva občinstvu?**

IF: Ker smo ustvarjale z več kot dvema zvočnikoma, sem imela možnost razširiti prostor in se čim bolj povezati z vizualnimi elementi, saj so se ti premikali. Prilagodila sem vse posamezne dele, hitrost in zvoki so se gibali v prostoru skupaj s projekcijo. Vendar pa nismo imele priložnosti pri tem delati dlje časa, ta vidik bi lahko veliko bolje kurirala. Glavna poanta je bila, da sem poskušala povezati, kako se zvok premika v prostoru z vizualizacijo, da bi ustvarila potopitveni prostor za občinstvo. Sčasoma se je to deloma izšlo. Če pomislim na samo predstavo, je bilo občinstvo malce preveč sramežljivo, da bi se znašlo znotraj tega cikla. Pričakovala sem, da bodo ljudje nekoliko bolj angažirani. Seveda je to vedno glavno vprašanje, ko se zanašas, da bo občinstvo sodelovalo s prostorom. Včasih to deluje, včasih pa ne. Seveda je to v veliki meri odvisno od nas samih. Pri Uršuli-

nem delu se mi je zdelo zanimivo prav to, kar je poudarila: od zaznave do močnega digitalnega elementa, barv. V primerjavi z Uršulo imam bolj naiven pristop k delu, saj je to njeno umetniško delo. Toda ta močna barva, gibanje, njen način organizacije materiala je bilo zame resnično navdihujoče, da sem lahko izbrala določene zvoke, ki se ujemajo z materialnostjo tega, kar vidimo na zaslonu. Moji glasbeni inštrumenti so hibridni sistem, sestavljen iz digitalnih in analognih naprav. Zato je bila digitalna reprodukcija nekako povezana s tem, kar je Uršula predstavila na odru. Zanimivo je tudi to, da nikoli nismo sodelovale, zato smo morale najti način, da je vse na odru postalo del predstave. Mislim, da je vsekakor nekaj prostora za izboljšave, in naslednjič bo drugače, res je zanimivo opazovati, kako se predstava in koncept razvijata iz dneva v dan.

• **Isabella, ali lahko poveste kaj več o procesu ustvarjanja glasbenega dela? Kako ste se lotili komponiranja? Se je kakorkoli razlikoval od vašega običajnega glasbenega pristopa študentke zasebne univerze Antona Brucknerja v Linzu?**

IF: Navajena sem delati s potopitvenimi koncepti. Za razvoj zvočnih predstav uporabljam različne tehnologije, od večkanalnih do Ambisonics in tehnologije Dolby Atmos. Vedela sem, kako razpršiti material v prostoru, zato sem že imela jasno predstavo o elementih v prostoru. Vendar sem morala vse prilagoditi predstavitevemu prostoru in dodati nekaj odmeva. To je eden od vidikov, ki jih prinašam iz svojih dosedanjih izkušenj, zato se moj pristop tako ne spreminja. Spremenljiva sta le organizacija in razmislek o gradivu v novem prostoru. V bistvu smo nastopile na vhodu v muzej. To v resnici ni kraj, gre za prehodni prostor in preobrazba v uprizoritveni prostor je bila vsekakor izziv. Zato smo se odločile za sistem prostorskega zvoka 8.1, da bi razmejile prostor za predstavo.

• **Ko govorimo o vaših individualnih poklicnih interesih, kaj je največja dodana vrednost tega projekta za vsako izmed vas?**

UB: Zame je bilo kar nekaj dodanih vrednosti. Prvič, ta projekt je pritegnil novo javnost, kot bi jo v običajnem muzeju ali galeriji, zaradi zvokov in performativnih elementov pa se mi je zdelo, da je deloval bolj zanimivo in interaktivno. Pravzaprav je bil precej uspešen s tega vidika, ki sem ga že omenila, in sicer

na način vključevanja v fizično manifestacijo kot dogodek na odru, ki je bil precej drugačen, kot bi ga doživeli v primeru instalacije v razstavnem prostoru. Drugič, performativni in glasbeni elementi so bili res močni in so na poseben način preoblikovali vizualni del. Dodali so novo izkustveno razsežnost, ki je bila zame zelo pomembna in pomenljiva. Veselim se ponovnega sodelovanja pri podobnih dogodkih.

IF: Popolnoma se strinjam z Uršulo. Zanimivo je, kako smo individualne osebnosti vse naše umetniške in performativne izkušnje združile na odru. Čeprav Uršula ni nastopala, sta bila njena osebnost in pristop prisotna skozi njeno delo. Posameznice smo skupaj oblikovale nekaj večjega. To je nekaj, kar zelo cenim in je zame zelo poučno.

AB: To je bil moj prvi projekt, pri katerem sem nastopala s kinetičnimi predmeti. Bilo je zahtevno vzpostaviti povezavo med predmeti, vizualijami, elektronsko glasbo in performativnim delom, toda ko je nekaj zahtevno, je to tudi vznemirljivo in priložnost za raziskovanje, kar obogati umetniško izkušnjo. Predstava je zame le izhodišče za nadaljnje raziskovanje teh povezav.

• **Vse tri ste del platforme SHAPE+ za inovativno glasbo in avdiovizualno umetnost. Kako platforma služi pri spodbujanju vašega poklicnega razvoja?**

UB: Rada bi vas popravila, sem nova članica mreže. **IF:** Takoj ko festival SONICA povabi k sodelovanju, postanejo umetniki člani platforme. Martin je omenil, da se festival v Franciji, ki bo potekal v začetku oktobra, zanima za naše delo. Martin in Luka še vedno poskušata ugotoviti, kako bo vse skupaj potekalo, zato še ne vemo veliko. Vsaj zame pa je bilo to, da sem bila umetnica v platformi SHAPE+, zelo koristno, saj sem imela priložnost nastopiti na številnih drugih festivalih. Lahko si predstavljate, kako pomembno je, da svoje delo predstavite na mednarodni ravni. Počutim se resnično privilegirano, da sem lahko v naboru umetnikov. **AB:** Želim si, da bi mi platforma omogočila več mednarodnih in interdisciplinarnih sodelovanj in angažmajev, kjer bi lahko še naprej raziskovala in razvijala svoje umetniške vizije ter vzpostavljala nove povezave z drugimi umetniškimi formami.

Mateja Rot

Fotografije: Katja Goljat

glasna

Revija Zveze Glasbene mladine Slovenije
Letnik 54, številka 2, junij 2023

**Poletni glasbeni
programi**
kot dodaten pouk glasbe
na vseh koncih Slovenije

**75 let
policijskega
orkestra**

Mitja Gobec,
dobitnik zlate
Gallusove plakete

**Širjenje obzorij
zborovskega
sveta**

9 771855 891006
JUNIJ 2023 4,50 €